

Anni Jäntti, Anna-Aurora Kork,
Kaisa Kurkela, Ulriika Leponiemi,
Henna Paananen, Lotta-Maria Sinervo
& Sanna Tuurnas (TOIM.)

Hallinnon tutkimuksen tulevaisuus

Vastapaino
Tampere 2022

DOI: 10.58181/VP9789517689953

Tämän teoksen Open Access -editio on lisensoitu CC BY-NC-ND 4.0 -käyttöluvalla. Voit jakaa avoimen kirjan, mutta sinun on mainittava lähde asianmukaisesti.

Et voi käyttää aineistoa kaupallisiin tarkoituksiin, eikä tehdä siihen muutoksia.

Tarkastele käyttö lupaa osoitteessa:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fi>

Tämän kirjan avoimen julkaisemisen (Open Access) ovat rahoittaneet:

- Tampereen yliopisto
- Focus Localis
- Hallinnon tutkimuksen seura

Maksullinen painettu kirja ja sähkökirja (ePub) ovat myös saatavilla.

© Vastapaino, tekijät

ISBN 978-951-768-995-3 (painettu kirja)

DOI: 10.58181/VP9789517689953 (Open Access)

Kustannusosakeyhtiö Vastapaino
Yliopistonkatu 60 A
33100 Tampere
www.vastapaino.fi

Sisällys

Esipuhe 9

Hallintotieteellinen tutkimus muutoksen kohteena ja tekijänä | Henna Paananen, Anni Jäntti, Anna-Aurora Kork, Kaisa Kurkela, Ulriika Leponiemi, Lotta-Maria Sinervo & Sanna Tuurnas **13**

I TIETEENALAN MONITAHOINEN JA MUUTTUVA IDENTITEETTI

Hallintotieteellinen tutkimus hallinnon ja politiikan rajalla | Kanerva Kuokkanen, Stefan Sjöblom, Isak Vento & Sebastian Godenhjelm **39**

Hallinnon tutkimuksen vapaus poliittisen ja hallinnollisen ohjauksen näkökulmasta | Niina Mäntylä, Jari Autioniemi, Jonna Kosonen, Hanna Partinen & Hanna-Kaisa Pernaa **59**

Paradoksit julkisen johtamisen uudelleenajattelun mahdollistajana | Esa Hyyryläinen, Jari Autioniemi & Kirsi Lehto **83**

Ilmiölähtöinen hallinta sotkuisessa maailmassa | Harri Jalonen, Kaisa Lähteenmäki-Smith, Samuli Manu, Petri Uusikylä & Minna Branders **105**

II TUTKIMUKSEN MONIMUOTOISUUS

Pohjoismainen vertailu hallintotieteellisen

tutkimuksen täydentäjänä | Linnéa Henriksson, Siv Sandberg, Nina Tynkkynen & Sari Pikkala **131**

Kertomukset hallinnon tutkimuksessa | Paula Rossi,

Samuli Björninen, Matias Nurminen ja Maria Mäkelä **153**

Vaikuttavuuden arviointi ja johtaminen julkisissa

palveluissa | Elsa Paronen, Tomi Mäki-Opas & Johanna Lammintakanen **175**

Muutosprosessien dynamiikka tutkimuskohteena |

Nina Lunkka, Sanna Laulainen & Helena Taskinen **197**

III TIETO JA TIETÄMISEN TAVAT MUUTOKSESSA

Julkisen hallinnon tiedonmuodostus | Harri Laihonen,

Anna-Aurora Kork, Lotta-Maria Sinervo & Petra Kokko **221**

Asukastiedon hyödyntämisen kipupisteet

yhteiskehittämisessä | Sanna Tuurnas, Anni Jäntti, Helka Kalliomäki, Kaisa Kurkela & Pauliina Lehtonen **245**

Kestävyyden tulkinta kaupunkitalouden johtamisen

kysymyksenä | Lotta-Maria Sinervo & Harri Laihonen **269**

Luottamuksen käsite kriittisen tarkastelun kohteena |

Ossi Heino & Jarmo Houtsonen **291**

IV HALLINTOTIETEELLINEN TUTKIMUS YHTEISKUNNALLISESSA MURROKSESSA

Kestävä kehitys paradigmuutoksena hallinnon

tutkimuksessa | Liisa Häikiö & Vivi Niemenmaa **315**

Innovaatiopolitiikan kehitys Suomessa | Jari Kolehmainen,

Markku Sotara & Valtteri Laasonen **341**

Osallistuva seutulainen ja demokratia kaupunkiseutujen

suunnittelussa | Kirsi Pauliina Kallio, Jouni Häkli & Olli

Ruokolainen **365**

Kuntajohtajuustutkimuksen tila ja tulevaisuus | Anni

Jännti, Henna Paananen, Jonne Parkkinen, Arto Haveri &

Jenni Airaksinen **391**

Liite **415**

Kirjoittajat **417**

Kertomukset hallinnon tutkimuksessa

PAULA ROSSI, SAMULI BJÖRNINEN, MATIAS NURMINEN
& MARIA MÄKELÄ

Julkisten palveluiden kehittämisen ja johtamisen tarkastelu on yksi hallinnon tutkimuksen keskeisistä teemoista. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystalveluiden kehittämässä korostuu vahvasti moniammatillinen ja -toimijainen yhteistyö. Perinteisesti hallinnon tutkimus keskittyykin tarkastelemaan organisaatioissa, johtamisessa ja julkisessa politiikassa tapahtuvaa ihmisten yhteistoimintaa jonkin yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Ihmisten toimintaa ja yhteistyötä sekä niiden suunnittelua ja kehittämistä voidaan tutkia esimerkiksi johtamisen, työhyvinvoinnin, palveluiden tai valtasuhteiden näkökulmista.

Yhteistyökeskeisyys erityisesti käytännössä mutta myös hallinnon tutkimuksessa viittaa usein siihen, että toimijoille on muodostunut yhteinen ymmärrys kehittämisen, päätösten ja toiminnan taustalla vaikuttavista tavoitteista, arvoista, uskomuksista ja toimintatavoista. Kertomustutkimuksen menetelmien ja taustaoletusten hyöty hallinnon tutkimukselle on nimenomaan yhteistyökeskeisen ja yhteistä ymmärrystä korostavan lähtökohdan laajentamisessa. Kertomusten keskiössä on usein käänteentekevä tapahtuma tai kokemus, jota kertomustut-

kijat kutsuvat ”murtumaksi”¹. Siksi kertomusten tarkastelu hallinnon tutkimuksen teemojen käsittelyssä paljastaa erityisesti arvojen, uskomusten, tavoitteiden ja toimintatapojen *ristiriitoja*.

Jaetun ymmärryksen sijaan kertomuksen tutkimuksen lähestymistapa kietoutuu ensisijaisesti eriäviin ymmärtämisen tapoihin ja siihen, miksi ja miten yhdessä toimivat ihmiset tulkitsevat ja ymmärtävät kokemuksiaan yhteisessä toimintaympäristössä eri tavoin.² Kertomuksen tutkimuksen lähestymistapa siis tarjoaa hallinnon tutkimukselle tutkimusotteen, joka tekee kompleksisuutta näkyväksi, korostaa kokemuksia ja tähtää tarkastelukohteena olevan ilmiön kokonaisvaltaisen ymmärryksen tavoitteluun.

Arkisessa organisaatioelämässä, esimerkiksi yritettäessä ymmärtää julkisten palveluiden kehittämiseen liittyviä haasteita ja onnistumisia, kertomukset järjestävät monimutkaisilta ja satunnaisilta vaikuttavia kokemuksia luomalla niiden välille syy-seuraussuhteita ja nostamalla esiin toiminnan ja päätösten taustalla vaikuttavia arvoja, uskomuksia, tavoitteita ja toimintatapoja.³ Kerronnallisessa lähestymistavassa kompleksisuus nähdään vertauskuvaksi, joka ”luo uusia yhteyksiä, kiinnittää huomiomme uusiin ilmiöihin ja auttaa meitä näkemään, mitä emme nähneet ennen”⁴. Kertomukset ovat tapa ”organisoida kokemuksiamme ja järjellä ja arvioida toimintaamme ja aikomuksiamme”⁵, mutta myös käsitellä monimutkaisempia ilmiöitä, kuten organisaatioiden dynamiikkaa ja kompleksisuutta. Kerronnallinen lähestymistapa antaa uusia suuntia, luo uusia yhteyksiä ja käsitteitä hallinnon tutkimukselle sekä painottaa laadullisen tutkimusotteen ja ilmiölähtöisen tarkastelun merkitystä.

1 Bruner 1991; Hyvärinen 2016.

2 Brown ym. 2008; Rossi & Tuurnas 2021.

3 Colville ym. 2011; Frandsen ym. 2016; Rossi & Tuurnas 2021.

4 Tsoukas & Hatch 2001, 981.

5 Cunliffe & Coupland 2011, 66.

Tässä tekstissä tarkastelemme esimerkinomaisesti sosiaali- ja terveystietojärjestelmien kehittämiseen liittyvää tietojärjestelmä-uudistusta. Esimerkkimme ovat nostoja Apotti-potilastietojärjestelmän suunnittelu- ja käyttöönottovaiheesta tehdyistä haastatteluista, joita käytämme Tarinat tietotekniikan toteutuksessa -projektin (INFOSTORY) yhtenä tutkimusaineistona.⁶

Konkreettisena työkaluna organisaatioiden ja hallinnon tutkimukseen esittelemme artikkelissa kertomushaastattelun ja sen analysointiin esimerkkikertomusten ja kerronnallisen asemoinnin käsitteet. Avaamme, miten nämä kertomustutkimuksen käsitteet auttavat tulkitsemaan keräämiämme kertomushaastatteluja. Esimerkkikertomukset ja asemointi soveltuvat haastattelujen ohella myös muiden aineistojen tarkasteluun, ja hankkeessa sovellammekin samantyyppistä analyysia myös mediateksteistä koostuvaan aineistoon.

Esittelemme artikkelissa ensin lyhyesti kertomuksen tutkimuksen menetelmien käyttöä ja organisaatioiden tutkimuksen taustaoletuksia. Sen jälkeen kuvaamme aineiston hankinnan peruseräitä kertomushaastattelujen näkökulmasta. Seuraavaksi keskitymme kertomuksen tutkimuksen käsitteiden (kertomus, tarina, narratiivi, esimerkkikertomus, kerronnallinen asemointi) täsmentämiseen ja käytämme *esimerkkikertomuksen* ja *kerronnallisen asemoinnin* käsitteitä esimerkkeinä analyysimahdollisuuksista Apotti-potilastietojärjestelmän tutkimusprosessissa kerättyjen haastatteluaineistojen avulla. Lopuksi tarkastelemme hallinnon tutkimuksen tulevaisuutta kertomuksen tutkimuksen näkökulmasta ja esitämme, että hallinnon tutkimuksen tulevaisuudessa tärkeäksi nousee ilmiölähtöinen tutkimusote, jossa toimijoiden koke-

6 Tarinat tietotekniikan toteutuksessa (INFOSTORY) on Emil Aaltosen säätiön rahoituksella vuosina 2019–2022 toiminut monitieteinen projekti, jonka tutkijat edustavat hallintotieteen, tietojohdamisen sekä kirjallisuustieteen oppialoja Tampereen yliopistossa.

musten tarkastelu auttaa ymmärtämään tutkittavien ilmiöiden kompleksisuutta.

Kertomukset hallinnon ja organisaatioiden tutkimuksessa

Hallinnon tutkimuksessa narratiivisia menetelmiä on käytetty kokemusten tarkasteluun keskittyvässä laadullisessa tutkimuksessa. Virpi Tökkäri⁷ on kirjoittanut kertomuksiin tarkentavien menetelmien käytöstä *Kokemuksen tutkimus* -kirjasarjassa. Hallinnon tutkimuksessa narratiivista (tai kerronnallista) menetelmää sovelletaan erityisesti johtamisen, johtajuuden, työhyvinvoinnin ja työyhteisöjen yhteistoiminnan tarkasteluun. Kuitenkin systemaattinen hallinnon ja kertomuksen tutkimuksen yhdistäminen on vasta kehittymässä oleva tutkimussuuntaus, ja kertomuksen tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, kuten kertomusta, tarinaa, narratiivia ja narraatiota, käytetään eri tarkastelutasoilla ja eri merkityksissä niin organisaatioelämän tutkimuksessa kuin arjessakin. Artikkelillamme pyrimme selkeyttämään käsitteistöä ja luomaan järjestelmällisempää menetelmällistä tarkastelutapaa hallinnon tutkimukseen.

Organisaatiotutkimuksessa kertomus ymmärretään keinoksi, jonka avulla ihmiset järjestävät ja ymmärtävät kokemusiaan sekä arvioivat omaa ja muiden toimintaa ja aikomuksia.⁸ Kertomus on siis spontaani tulkinnan ja ymmärryksen tapa – usein improvisoitu, kontekstuaalinen, kiistanalainen ja reagoiva esitys, joka on sidottu aikaan ja kontekstiin ja pyrkii tuottamaan selkeyttä kaaokseen.⁹ Kokemukset, varsinkin ristiriitaiset, ovat aina tulkinnan tarpeessa ja jotain, mitä haluamme selittää.¹⁰ Kertomuksen käytöllä luodaan merkityksiä kokemuksille, ja

7 Tökkäri 2018.

8 Cunliffe & Coupland 2011.

9 Cunliffe & Coupland 2011.

10 Hyvärinen 2016.

kertomukset tarjoavat tapoja ymmärtää paikkaamme maailmassa sekä suhteita ja dynamiikkaa organisaatioissa ja niiden ympärillä.¹¹

Organisaatiotutkijat Vaara ja Pedersen¹² sekä Boje kumppaneineen¹³ argumentoivat, että kertomusten tarkastelu organisaatioissa on tärkeää, jotta voitaisiin paremmin ymmärtää institutionaalisen muutoksen taustalla vaikuttavaa dynamiikkaa ja ristiriitaisuuksia. Tarinankerronta organisaatioissa sitoo yhteen eri sidosryhmiä ja toimijoita, vaikuttaa organisaatioiden tehokkuuteen ja edistää organisaatiomuutoksen ymmärtämistä dynaamiseksi ja vuorovaikutteiseksi prosessiksi.¹⁴

Kertomus toimii strategiana muutoksen, prosessien ja ajan jäsentämiseen ja ymmärryksen luomiseen.¹⁵ Lisäksi kerronnallinen ymmärrys (narrative sensemaking) tarjoaa mahdollisuuden keskittyä kokemuksiin ja tarkastella sitä, miten ihmiset ymmärtävät arjessa kohtaamiaan kokemuksia, vuorovaikutussuhteita ja organisaatioelämän kompleksisuutta.¹⁶ Ajallisena ja tulkitsevana prosessina kerronnallisen ymmärryksen rakentumiseen kuuluu kehollisia tulkintoja ja vuorovaikutusta muiden kanssa samalla, kun ihmiset yrittävät tehdä elämäänsä, identiteettejään sekä kokemuksiin ja odotuksiin ymmärrettäviksi.¹⁷

Organisaatiossa kertomuksen käyttö tapahtuu aina vuorovaikutussuhteissa ja kerronnallinen ymmärrys rakentuu moniäänisten, kilpailevien kertomusten vuorovaikutuksessa. Organisaation jäsenillä on erilaisia ja ristiriitaisia kertomuksia kerrottavanaan samasta tapahtumasta, ja he käsittelevät näitä kilpailevia kertomuksia eri tavoilla. Näissä reagoivissa kamppailuissa

11 Kts. esim. Walsh 2018.

12 Vaara & Pedersen 2014.

13 Boje ym. 2016.

14 Boje ym. 2016.

15 Herman 2009; Hyvärinen 2016; Vaara & Tienari 2011.

16 Brown ym. 2008.

17 Cunliffe & Coupland 2011.

ihmiset yrittävät löytää selityksiä omalle ja muiden toiminnalle, käytökselle ja päätöksille.¹⁸

Kun tarkastellaan hallintotieteellisen tutkimuksen keskiössä olevia yhteiskunnallisia ilmiöitä, jotka tapahtuvat tiettyinä aikoina ja tietyissä paikoissa, on oleellista huomata sen kontekstin merkitys, jossa ilmiöitä tutkitaan. Sosiaalisen maailman tapahtumat, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämissankkeet, tapahtuvat yli organisaatiorajojen ja niihin vaikuttavat toimijoiden erilaiset, usein ristiriitaiset institutionaaliset järjestelyt.¹⁹ Tämä kompleksisuus aiheuttaa sen, ettei tutkittavaa ilmiötä voida irrottaa kontekstistaan.²⁰

Kertomushaastattelut kurkottavat haastateltavien kokemuksiin

Kertomusten tutkimuksen hyödyllisyys ja erityisesti kerronnallinen lähestymistapa organisaatioelämän kompleksisuutta koskevaan tutkimukseen perustuvat mahdollisuuteen tarkastella ”mitä tietyille ihmisille tapahtui – ja millaista nämä tapahtumat oli kokea – erityisten olosuhteiden ja tiettyjen seurausten vallitessa”²¹ suhteessa toisiin ihmisiin ja ympäröivään maailmaan.²² *Kertomushaastattelut*, joissa haastateltavat pyrkivät sanoittamaan kokemaansa, ovat erityisen hyödyllisiä aineistonkeruumenetelmänä, koska haastattelut antavat tutkijalle mahdollisuuden tavoittaa merkitysten ja kokemusten taustalta sellaisia näkökohtia, tunteita ja ajatuksia, jotka muuten jäävät helposti piiloon.²³

Kertomushaastatteluissa tutkijan tehtävänä on pysytellä mahdollisimman avoimena haastateltavien kokemuksille. Haas-

18 Cunliffe & Coupland 2011.

19 Rossi & Tuurnas 2021.

20 Bhaskar 2014; O’Mahoney & Vincent 2014.

21 Herman 2009, 2.

22 Boje ym. 2016.

23 Allen 2017; Charmaz 2006; Hyvärinen 2017.

tattelujen keskiössä ovat kysymykset siitä, mitä haastateltavat ovat kokeneet tutkittavan ilmiön suhteen, ja se, millaisissa yhteyksissä tai tilanteissa ilmiö on vaikuttanut tyypillisesti heidän kokemuksiinsa.²⁴ Kertomushaastattelut tarjoavat mahdollisuuden tutkia ilmiön ajallista ja moniäänistä luonnetta haastattelujen keskittyessä haastateltavien kokemuksiin.²⁵

Kertomushaastattelujen keskeisenä tavoitteena on pyrkiä mahdollistamaan haastateltaville aikaa, tilaa ja mahdollisuuksia ilmaista ja pohtia elettyjä kokemuksiaan. Kaikenlaisissa haastattelutilanteissa syntyy spontaaneja kertomuksia, mutta kertomushaastattelu pyrkii antamaan niille mahdollisimman paljon tilaa. Käytännössä haastateltavilta kysytään avoimia kysymyksiä, joihin vastatessaan haastateltava voi pohtia odotuksia ja kokemuksia, joita hänellä on ollut, antaa esimerkkejä tilanteista, joissa kokemuksia tapahtui, ja muistella, miten hän toimi, mitä tunti ja mietti ja mitä hänen odotuksiinsa nähden tapahtui.²⁶

Kertomushaastatteluilla muodostetut aineistot tavoittavat parhaimmillaan ihanteellisesti sen kompleksisuuden ja moniäänisyyden, joka liittyy johtamisen, työhyvinvoinnin ja työyhteisöjen dynamiikan kaltaisiin organisaatioelämän osa-alueisiin. Haastatteluaineistojen analyysissä kuitenkin tarvitaan kertomustutkimuksen työkaluja kertomusten paikantamiseen ja erilaisten kertomustyyppien tunnistamiseen. Lisäksi kertomustutkimus tarjoaa tapoja käsitellä kertomuksen rooleja ja funktioita. Tällöin voimme vastata sellaisiin kysymyksiin kuin ”mitä kertomuksen keinoja puhuja hyödyntää”, ”miksi tämä kertomus kerrotaan tässä yhteydessä juuri näin” ja ”mihin puhuja pyrkii kertoessaan sen”.

24 Creswell 2007.

25 Cunliffe & Coupland 2011.

26 Charmaz 2006; Hyvärinen 2016.

Kertomukset hallinnon ja organisaatioiden tutkimuksessa

Humanistisista ja yhteiskuntatieteistä lukuisille muille aloille levinnyt kertomustutkimus auttaa erityisesti käsitteellisissä jäsennyksissä. Organisaatiotutkimuksen ja -elämän eri tasoilla saatetaan puhua hyvin erilaisista asioista tarinoina tai tarinankerrontana. Keskitymme artikkelissamme erityisesti 1) kerronnalliseen asemointiin, jossa puhuja asettaa itseään kerronnassa avautuviin kokemuksellisiin positioihin, ja 2) esimerkkikertomuksiin, jotka voivat tarjota alustan kerronnallisille asemoitumisille, mutta joita voidaan myös käyttää esimerkiksi brändityössä ja sisäisessä viestinnässä. Jopa näissä läheisesti toisiinsa kytkeytyvissä ilmiöissä risteää monta eri tapaa ymmärtää ”kertomus”, joten avaaamme ensin lyhyesti, mihin kertomus, tarina, narraatio tai narratiivi kertomusten tutkimuksessa viittaavat.

Kertomuksella viittaamme kokemukselliseen ja yksityiskohdaiseen esitykseen jostakin tapahtumasta, joka on puhujan näkökulmasta merkityksellinen.²⁷ Kertomustutkimuksen käsite ”kerrottavuus” selittää, miksi kertomus koskee usein käänteentekevää kokemusta: tilanteesta tekee kerrottavan juuri murtuma (breach) siinä, mikä on arkista ja odotuksenmukaista.²⁸ Organisaatioissa tällaiset kertomukset koskevat usein koettua epäonnistumista, vääryyttä tai pettymystä. Myös vakavista työpaikan ongelmista, kuten häirinnästä tai kiusaamisesta, raportoidaan usein kertovassa muodossa. Toisaalta kertomus voi käsitellä myös poikkeuksellista onnistumista tai iloa.

Kertomus voi saada esimerkkikertomuksen aseman, jos sen kuvaama kokemus nostetaan jotakin ilmiötä edustavaksi. Kun lukuisat esimerkit osoittavat kohti samaa ilmiötä, ne voivat toimia muutosvoimana. Näin kävi #metoo-liikkeessä, jossa luke-

27 Kts. Herman 2009; Karttunen 2020.

28 Bruner 1991; Hyvärinen 2016.

mattomien naisten kokemukset paljastivat samat seksistisen ja naisvihamielisen käytöksen mahdollistavat rakenteet. Toisaalta yksittäisen kertomuksen nostamiselle esimerkiksi vaikkapa huonosta johtamiskulttuurista tai työilmapiiristä pitäisi olla vankat perusteet. Yksittäisen kokemuskertomuksen nostaminen edustukselliseen asemaan onkin yleinen poliittisesti latautuneen debatin strategia, johon on syytä suhtautua kriittisen tiedostavasti: vaikka rakenteellista yhteiskunnallista ongelmaa voitaisiin sanoittaa mukaansatempaavalla kokemuskertomuksella, yksilön kokemus ei usein tavoita ongelman moninaisuutta, vaan tarjoaa yhden näkökulman siihen. Liiallinen yksittäiseen kokemuskertomukseen nojaaminen voi siis kaventaa ja jopa johtaa harhaan yhteiskunnallista keskustelua. Tämän vuoksi kertomusten tutkimuksen menetelmien ja käsitteiden hallinta nousee hallinnon ja organisaatioiden sekä niihin liittyvien ilmiöiden tutkimuksessa tärkeään rooliin.

Tarina on kertomustutkimuksen kannalta hankala termi erityisesti sen laajan käytön vuoksi. Tarinankerronta on markkinoinnin ja konsultoinnin muotisana, ja itseapukirjallisuus kehottaa meitä löytämään oman tarinamme ja nousemaan sen sankariksi. Olemme toisaalla kuvanneet tätä tarinataloutta, jossa tarinankertoja on ammattinimike ja jossa jo puheella tarinasta ja tarinankerronnasta on yhteiskunnallista huomioarvoa.²⁹ Kertomustutkimuksesta myös *tarinalle* löytyy tarkempi määritelmä. *Kertomus* viittaa siis konkreettiseen esitykseen, mutta *tarina* tarkoittaa kertomuksen muodostavia tapahtumia, jotka lukija hahmottaa kerrotun esityksen perusteella. Tarinaa ei siis kerrota, vaan kertomus, ja oikeastaan tarina on kuulijan tulkinta kertomuksen sisällöstä ja merkityksestä. Erottelu perustuu kirjallisuustieteen kehitykseen 1900-luvun alussa suuresti vaikut-

taneiden venäläisten formalistien käsitteisiin *fabula* (tarina) ja *sjuzhet* (kerronta).³⁰

Tarina-sanaa käytetään myös sellaisissa yhteyksissä, joissa ei ole kysymys kenenkään kertomasta kertomuksesta, vaan asioiden merkityksen ja syy-yhteyksien tulkinnasta. Yksilön kokemus omasta ”tarinastaan” on tulkinta elämän todellisten tapahtumien yhteyksistä ja merkityksestä. Samoin yrityksen viestintää ja identiteettiä voi jäsentää tarinan käsitteellä ainakin kahdella eri tasolla. Saara Harjun ja Maria Mäkelän³¹ mukaan yritystarinaa voisi ajatella eräänlaiseksi yrityksen itseymmärrykseksi omista tavoitteistaan ja olemassaolonsa tarkoituksesta. Vastaavasti bränditarinalla Harju ja Mäkelä tarkoittavat mielikuvakokonaisuutta, joka syntyy yrityksen viestinnän ja tekojen lisäksi siitä, minkälaisia kertomuksia tuotteen tai palvelun käyttäjät kertovat edelleen yrityksestä.

Sanalla *narratiivi* on jo osin vakiintunut käyttötarkoitus, jonka ymmärtäminen on hyödyllistä myös organisaatioiden tutkimuksessa ja arjessa. Narratiivi-termi nousee esiin keskusteluissa erityisesti silloin, kun suurista linjoista on erimielisyyttä. Tällaisessa tilanteessa eri mieltä olevan mielipiteen leimaaminen narratiiviksi tai jotakin narratiivia tukevaksi on läheistä sukua syytökselle näkemyksen ideologisuudesta.³² Narratiivi-termin käyttö vihjaa, että keskustelun aihe on sellainen, johon voi olla monia enemmän tai vähemmän perusteltuja näkökulmia – ikään kuin eri ”versioita” asian todellisesta luonteesta ja merkityksestä. Näemme tätä yhtenään poliittisessa debatissa, mutta yhtä lailla muissa keskusteluissa, joissa mielipiteet jakautuvat jyrkästi. Jonkun toisen narratiivista puhuminen on siten ennen muuta retorinen teko, jolla pyritään esittämään vastapuolen argumentti

30 Suni 2001; Chatman 1978.

31 Harju & Mäkelä 2020, 176–177.

32 Kts. Björninen 2020, 2019.

ideologisesti värittyneenä tai muutoin puhujan henkilökohtaisen näkökulman vinouttamana.³³ Toisen henkilön kertomuksen kutsuminen ideologiseksi narratiiviksi on hyökkäävä ele, mutta yhä yleisempi tilanteessa, jossa esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla rajat henkilökohtaisen kokemuskertomuksen ja edustavan esimerkkikertomuksen välillä hämärtyvät.³⁴

Kun puhumme *esimerkkikertomuksesta*, tarkoitamme yhä *kertomusta* edellä esittämässämme mielessä: kyse on tiettyssä tilanteessa kerrotusta esityksestä, jonka aihe on yksilön kokemus joistakin tapahtumista. Kertomusta käytetään nyt kuitenkin esimerkkinä laajemmasta ilmiöstä tai totuudesta. Kokemuksesta tulee siten edustuksellinen, ja kun esimerkkikertomus leviää esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, kertomus saa lopulta myös normatiivista painoa: yksittäinen kertomus toimiikin osoituksena siitä, että asioille pitäisi tehdä jotain.³⁵

Esimerkkikertomuksen käyttö on tehokas keino, kun puhuja haluaa ajamalleen asialle huomiota. Kertomuksen muodossa annettu esimerkki jää mieleen, herättää tunteita ja usein myös leviää. Niin puhujan kuin kuulijan on kuitenkin muistettava kysyä itseltään, onko esimerkki todella yleistettävissä ja mitä seurauksia sillä on. Olemme käsitelleet toisaalla sosiaalisen median logiikkaa, jossa yksittäisestä kokemuksesta tulee opettavainen kokemuskertomus (viraali eksemplum).³⁶ Esimerkkikertomuksen huolimattomalla käytöllä voi olla kauaskantoisia seurauksia kaikissa sosiaalisissa ympäristöissä, mutta sosiaalisen median alustat tekevät nämä vaarat erityisen näkyviksi. Somessa kertomuksen merkitys ei ole vain kertojan käsissä, vaan muut alustan käyttäjät voivat kehystää kertomuksen uudelleen tai esittää sen esimerkkinä kenties täysin vastoin alkuperäisen kirjoittajan aikomuksia.

33 Mäkelä ym. 2020, 118.

34 Mäkelä ym. 2020, 52.

35 Kts. Mäkelä ym. 2021.

36 Mäkelä 2018; Mäkelä ym. 2020; 2021.

Aineistostamme löytyy lukuisia haastattelutilanteissa kerrottuja esimerkkikertomuksia. Ne on useimmiten esitetty perusteluna jollekin näkemykselle tai havainnollistamaan prosesseja, jotka muuten jäisivät abstrakteiksi. Alla organisaation toimihenkilö vastaa esimerkkikertomuksella kysymykseen siitä, miten tietojärjestelmän käyttöönotossa ilmenneisiin ongelmiin reagoitiin. Kertomus on osa pidempää keskustelua aiheesta ja sen esittämisen tarkoitus on konkretisoida ongelmaa:

No aika paljon oli ihan semmoista, ettei pääse järjestelmään sisään, että puuttui joku työkalu. Ihan konkreettinen minkä mä itse muistan, kun kävin Peijaksessa kyselemässä asioita jossain vaiheessa: tällaiset jotka varaa leikkaushoitoja, nää hoitajat, niin ne eivät päässeetkään järjestelmäänsä. Sitten kun pohditaan, että mistä se johtuu, niin he olivatkin aikaisemmin (Orstojen) alla ja heidät oli sitten siirretty poliklinikkahoitajiksi, mutta oli unohdettu päivittää se rooli siinä. (Haastattelusitaateissa kieltä selkeytetty.)

Tämä pieneniskertomus on tarkoin rakennettu esimerkiksi. Se alkaa yleiseltä tasolta: "aika paljon oli ihan semmoista, ettei pääse järjestelmään sisään". Tämän jälkeen se kertoo tarkemmin yhdestä tapauksesta, jossa kertoja on ollut osallisena eräänlaisessa tarkkailijaroolissa. Tässäkin kertomus tarjotaan tiettyssä mielessä edustavana, sillä kertoja selvästikin arvioi sen kuvaavan Apotti-käyttöönoton ongelmia osuvasti. Henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa esimerkki kuitenkin pysyy kertojan hallinnassa.

Jos kertomus päätyisi laajaan levitykseen esimerkiksi päivittäis- tai sosiaalisessa mediassa, esimerkki saisi heti vahvemman edustuksellisen roolin ja siitä voisi tulla jopa kertomuksen aihetta voimakkaasti arvottava. Suuri yleisö saattaa muistaa esi-

Taulukko 1. Bambergin kolmitasoinen asemointimalli
(ks. Bamberg, 1997; Depperman, 2015)

Ensimmäinen taso: <i>tarina</i>	Toinen taso: <i>kerronta</i>	Kolmas taso: <i>ympäröivä maailma</i>
Kuinka kertoja asemoi henkilöhahmoja (myös mahdollisesti itseään) tarinan sisällä suhteessa toisiinsa?	Kuinka kertoja asemoi itseään kerrontatilanteessa suhteessa yleisöönsä?	Kuinka kertoja asemoi itseään suhteessa yhteiskunnallisiin sosiaalisiin normeihin? Kuka minä olen?
”Kävelyllä näin vanhuksen pulassa ostosten kanssa ja menin siihen sitten auttamaan, vaikka hän kovasti väitti pärjäävänsä.”	”Olisihan kuka tahansa teistäkin mennyt apuun, joten enhän minä sinällään mikään sankari ole.”	”Mielestäni kuitenkin lähimmäisestä pitää huolehtia.”

merkiksi alkuvuodesta 2020 julkaistut lehtijutut, jotka kertoivat Apotti-järjestelmän aiheuttaneen potilaan kuoleman.³⁷ Apotin tarkoitus on helpottaa tiedon kulkemista hoitopaikkojen ja eri sote-palveluiden välillä, mutta kuolemantapauksessa juuri tämä ei toteutunut. Potilas siirrettiin hoitopaikasta toiseen, mutta jälkimmäisen osaston henkilökunta ei löytänyt järjestelmästä edellisen hoitopaikan kirjauksia potilaan tilasta ja tämän saamista lääkkeistä. Sen sijaan hoitohenkilökunnan mukaan siirtoraportti sisälsi runsaasti epäolennaista informaatiota ja oli muutenkin vaikeaselkoinen. Tapaus voi yhä vaikuttaa Apottia koskevien näkemysten ja mielipiteiden taustalla. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri on kuitenkin tapauksen uutisoinnin jälkeen vaatinut toistuvasti oikaisua ja kieltänyt Apotti-järjestelmän osuuden potilaan menehtymisessä.³⁸

³⁷ Esim. HS 30.1.2020; MTV Uutiset 4.2.2020.

³⁸ HUS:in tiedotteet 30.1.2020; 1.10.2020.

Kerronnallisen asemoinnin tarkastelu on hedelmällinen näkökulma kertomuksen rooliin moniäänisessä ja monitasoisessa organisaatiossa. *Kerronnallisen asemoinnin* (positioning) käsite kehitettiin erityisesti suullisen tarinankerronnan analyysiin, mutta nykyisessä kertomustutkimuksessa menetelmän on huomattu soveltuvan monenlaisiin aineistoihin ja monenlaisien vuorovaikutustilanteiden tarkasteluun. Asemointiteorian yleisin malli perustuu Michael Bambergin³⁹ tutkimukseen ja muun muassa Arnulf Deppermanin⁴⁰ myöhempiin tarkennuksiin.⁴¹ Asemointianalyysissä tarkennetaan rooleihin tai asemiin, joita kertoja voi ottaa kolmella eri tasolla. Ensimmäinen taso on kerrottu tarina, johon kertoja voi sijoittaa itsensä ikään kuin henkilöhahmona. Toinen taso on kertomisen tapahtuma. Tällä tasolla kertoja voi muun muassa reflektoida omaa toimintaansa tarinan tasolla (taso 1) ja kerrontatilannetta (taso 2). Kolmannella tasolla asemointi tapahtuu suhteessa yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin normeihin sekä identiteettikysymyksiin. Kolmannen tason asemointi yrittää usein välittää kuulijalle, minkälainen ihminen kertoja on ja minkälaiset hänen arvonsa ovat.⁴²

Asemointia onkin hyödyllistä tarkastella juuri organisaation kaltaisessa kokonaisuudessa, jossa eri toimijat esittävät selityksiä omalle ja muiden toiminnalle ja ratkaisuille kertomuksen muodossa.

Kehittämisen kerronnallistaminen – esimerkkinä Apotti-aineisto

Esittelemämme kertomustutkimuksen työkalut sopivat muidenkin kuin haastatteluaineistojen analyysiin. Olemme toisaalla

39 Bamberg 1997.

40 Esim. Depperman 2013; 2015.

41 Kts. taulukko 1.

42 Björninen ym. 2020.

soveltaneet asemointianalyysia esimerkiksi poliittisen viestinnän tarkasteluun⁴³ sekä käsitelleet esimerkikertomusten käyttöä erilaisissa sosiaalisissa ja viestinnän tilanteissa⁴⁴. Jatkamme tässä artikkelissa syvemmälle INFOSTORY-hankkeen keräämän Apotti-potilastietojärjestelmän kehittämistyötä kuvaavan haastatteluaineiston parissa, jonka erityinen hyöty hallinnon tutkimukselle on moniäänisyydessä. Haastattelemamme potilastietojärjestelmän suunnittelu- ja käyttöönottoaiheessa mukana olleet toimihenkilöt ja asiantuntijat nostavat esiin samoja kehittämisprosessien ongelmia, mutta tarkastelevat niitä erilaisista hallinnon ja johtamisen näkökulmista. Lisäksi haastattelutavat asemoivat itsensä suhteessa organisaation moniin tasoihin, tietojärjestelmäkehittämisen toimijoihin sekä mediaan ja prosessia ulkopuolelta seuraavaan yleisöön. Tarkastelemme alla kahden henkilön haastatteluissa ilmeneviä asemointoja, joilla puhujat pyrkivät avaamaan Apotin kokonaisuuden kompleksisuutta omasta näkökulmastaan, mutta asettuvat kuitenkin myös muiden organisaation toimijoiden asemiin.

Ensimmäinen haastatelluista sijoittaa roolinsa Apotissa asiakkaiden ja sovelluskehityksen rajapintaan. Hän on tottunut välittämään terveydenhuollon organisaatioissa Apottia käyttävien näkökulman järjestelmän kehittäjille ja sanallistaa siksi taitavasti käyttäjien kokemuksia ongelmista. Hän esittelee konkreettisen ja yksityiskohtaisen ajanvarausjärjestelmän kehittämiseen liittyvän esimerkikertomuksen, jossa terveydenhuollon ja sosiaalihuollon käytännöt eivät kohtaa:

Kun hän ei ole sosiaalihuollon taustainen ihminen, hän ei tiedä, miten sosiaalihuollossa tehdään töitä. Meillä ei voi päättää, että teen tiistaisin huostaanottoja ja torstaisin jotain muuta. Mutta

43 Björninen ym. 2020.

44 Mäkelä ym. 2021.

terveydenhuollossa voidaan hyvin just määrittää, että esimerkiksi verikokeet otetaan aamuisin ja iltapäivisin on kipsienpoisto-
toikoja. Niin ihan eri lailla ne pystyvät rakentamaan ne kalenterit. [...] Ja nyt mä taas olen yhteydessä sinnepäin, että tämä on ihan hyvä juttu teillä terveydenhuollossa, mutta sosiaalihuollon työ on luonteeltaan erilaista, me ei voida sitä tehdä noin. Me voimme rakentaa ne kalenterit niin kuin te nyt siellä ajattelette, mutta se on sitten taas sille loppukäyttäjälle, yksittäiselle työntekijälle, hirveä homma.

Korostamalla taustaansa sosiaalihuollossa puhuja asemoituu ongelmasta raportoivan asiakasorganisaation käyttäjän ymmärtäjäksi ja selventää tämän näkökulmaa kuulijalle. Asemoitumisellaan tarinan tasolla (taso 1) puhuja havainnollistaa järjestelmän käyttäjän ongelmaa ja saa välitettyä kuulijalle konkreettisen kuvan omasta työstään. Kerrontatilanteessa eli haastattelussa (taso 2) tämä asemoituminen tukee puhujan aikaisempaa ilmoitusta omasta roolistaan asiakkaan ja kehittäjän välisenä viestinviejänä ja antaa kuvan tässä välitystehtävässä vaadittavan kommunikaation hyvästä hallinnasta. Normatiivisella asemoitumistasolla (taso 3) on havaittavissa, että puhuja jakaa käyttäjien turhautumisen siihen, että ohjelmiston kehittäjät eivät tunne loppukäyttäjien käytäntöjä riittävän hyvin. Esimerkki tukee siten tietojärjestelmätyössä ja muissa organisaatiouudistuksissa yleistä kokemusta siitä, että teknisten ratkaisujen tuottajat ja järjestelmien käyttäjät eivät ymmärrä toisiaan. Samalla puhuja kuitenkin onnistuu välittämään kuvan itsestään henkilönä, jolla riittää ymmärrystä ja lempeyttä prosessin hankaluutta kohtaan, ja samalla konkretisoimaan organisaation uudistamisen monimutkaista dynamiikkaa ja vuorovaikutteisuutta.⁴⁵

45 Vrt. Boje ym. 2016.

Toinen haastateltu on johtavassa asemassa oleva Apotin toimihenkilö. Hän pyrkii osoittamaan hyvää kompleksisen kokonaisuuden tuntemusta, mutta myös näyttämään, että pystyy samastumaan yksilötason konkreettisiin ongelmatilanteisiin. Asemansa vuoksi puhujan on tärkeää ymmärtää niin käyttöönoton aiheuttamia organisaatiotason ongelmia ja niiden herättämiä työntekijätason yksilöllisiä tuntemuksia kuin myös sitä, miltä Apotin ongelmat näyttävät ulkopuolisen tai median näkökulmasta. Haastattelussa hän nostaa tämän kokonaisuuden kuvaamisen vaikeuden keskeiseksi oman työnsä haasteesi:

No ei mullakaan ei oo kyllä siihen mitään. Jos olisi, niin käyttäisin sitä [nauraa]. Mutta että kun puhutaan tommosesta laajasta toiminnanohjausjärjestelmästä. [...] Meillä on erilaisia rooleja siellä järjestelmässä satoja ja satoja: sä toimit tässä roolissa vastaanotolla tai vastaanottotiskillä tällaisilla oikeuksilla, tai hammashoitajana tai sosiaalihuollon työntekijänä tai laboranttina. Kaikki ne käyttävät sitä järjestelmää eri tavalla. Ja on tarkoitus, että se on mahdollisimman käytettävä juuri sille laborantille tai juuri sille leikkausosalin anestesiahoitajalle. Et siinä ei ole mitään ylimääristä mut siinä on kaikki mitä se tarvii. [...] Ei mulla kyllä ole vielä semmoista viisasten kiveä, että [nauraa] miten tämän kaiken paketoisi nättisti hissipuheeksi. Se on yksi haaste. Ja varmaan vähän sama kuin yrittäisi kuvata ydinvoimalan toimintaa. Sekin maksaa paljon ja [naurahtaa] on semmonen betonimöykky siellä mutta [nauraa] sielläki on varmaan aika paljon yksityiskohtia.

Tästä puheenvuorosta tekee kokemuksellisen erityisesti esitystapa: puhe rönsyilee ikään kuin osoituksena aiheen monitahoisuudesta ja kokonaisuuden esittämisen vaikeudesta. Puhuja myös suhtautuu tähän vaikeuteen lämpimän humoristisesti ja

luo kokemuksellista samastuttavuutta monella tasolla. Tarinaton asemoinnissa (taso 1) korostuu puhujan kokemus kompleksisen systeemin tarkastelusta sisältä käsin. Samastuttavuutta luo juuri se, ettei puhuja peittele kokonaisuuden hallittavuuden vaikeutta. Haastattelutilanteessa asemoitumisen (taso 2) kannalta on kiinnostavaa, että vaikka puheenvuoron teemana on viestintä organisaation ulkopuolisille, puhuja päättää korostaa eri loppukäyttäjien eli hoitoammattilaisten kokemuksellista näkökulmaa. On mahdollista, että asemansa vuoksi puhuja on tottunut tuomaan tätä näkökulmaa esiin, mutta epäilemättä kysymys on jälleen myös johtajuuden ja suuren kokonaiskuvan hallinnan viestimisestä.

Asemoitumista tapahtuu myös suhteessa johtajuuden normeihin (taso 3). Kokonaisuudessaan puheenvuoro toimiikin esimerkkinä kompleksisen organisaatiouudistuksen johtamisen ja viestinnän ongelmista. Puhuja tahtoo osoittaa, että haasteista huolimatta hän kannattaa avointa viestintää niin organisaation eri toimijoiden välillä kuin myös julkisuuteen. Puhuja tekee näin johtajaroolistaan kokemuksellisesti samastuttavan. Samalla puheenvuoro korostaa samastumisen ja eri näkökulmien ymmärtämisen tärkeyttä monimutkaisessa organisatorisessa kokonaisuudessa.

Aineistomme tarjoaa kosolti esimerkkejä siitä, miten Apotti-organisaation johtavat asiantuntijat ja toimihenkilöt kerronnallistavat monilla tasoilla konkretisoituvia haasteita järjestelmän käyttöönotossa. Aineisto sopii siksi erinomaisesti johtamisen ja organisaation yhteistoiminnan tarkasteluun. Kertomushaastattelun käyttö aineiston hankkimisen menetelmänä on edesauttanut monipuolisen laadullisen aineiston syntyä, jossa korostuvat kokemuksellisuus ja puhujien asettuminen monien toimijoiden näkökulmiin tai aseisiin. Samalla on todettava, että Apotti-järjestelmän käyttöönoton ymmärtämisen kannalta aineisto jää yhä

yksipuoliseksi. Samalla menetelmällä kerätty haastatteluaineisto, jossa ääneen pääsisivät vaikkapa Apotti-järjestelmän loppukäyttäjät ja näiden kouluttajat tai asiakasorganisaation (HUS:n) johtajat, toisi arvokasta täydennystä aineiston näkökulmiin.

Hallinnon tutkimuksen ilmiölähtöinen tutkimusote

Kertomustutkimuksen käsitteiden ja menetelmien omaksuminen on hyödyksi hallinnon tutkimuksen keskeisten ilmiöiden tarkastelussa, sillä kertomustutkimus avaa uusia vaihtoehtoja laadullisen aineiston hankintaan ja analysointiin. Voidaan ajatella, että ainoastaan julkisen palvelun kehittämisen käytäntöihin keskittyvä tutkimus (epistemologinen ulottuvuus) ei sellaisenaan tavoita tutkittavan ilmiön kompleksisuutta.⁴⁶ Siksi kertomuksen tutkimuksen hyödyntäminen tulkitsevana, ilmiölähtöisenä lähestymistapana tarjoaa välineitä ensisijaisesti hallinnon tutkimuksen teoreettisten valintojen kehittämiseksi.

Artikkelissa esittelemämme kertomuksen tutkimuksen näkökulma hallinnon tutkimukseen pohjautuu ilmiölähtöiseen tarkastelutapaan. Ilmiölähtöisen tutkimusotteen taustaoletuksena on, että yhteiskunnalliseen todellisuuteen vaikuttavat keskeisesti inhimilliset kokemukset ja ilmiön sosiaalinen konteksti. Siksi tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä, esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden tietojärjestelmien kehittämistä, on tarkasteltava sosiohistoriallisessa kontekstissään, jossa lukuisat toimijat tavoittelevat ymmärrystä kokemastaan kertomusten avulla.

Objektiivisuuden ja yleistettävyyden tavoittelemisen sijaan kertomuksen tutkimukseen pohjautuva laadullinen aineiston analyysi keskittyy paljastamaan elettyjen kokemusten taustalla olevia piilotettuja merkityksiä.⁴⁷ Analyyttisen strategian tavoitteena on kuvata ja tulkita laadullisen aineiston merkityksiä

46 O'Mahoney & Vincent 2014; Greenwood ym. 2010; Vargo ym. 2015.

47 Boje ym. 2016; Kolb & Putnam 1992; Rossi 2019.

järjestelmällisesti. Käytännössä aineiston analyysin tulkitseva lähestymistapa on aina iteratiivinen eli toistuvana tapahtuva prosessi, jossa tutkija vuorottelee aineiston, analyysin ja teoreettisten valintojensa välillä.⁴⁸

Olemme kuvanneet artikkelissa esimerkkikertomusten ja asemoinnin analyysimahdollisuuksia ja hyödyntäneet INFO-STORY-hankkeessa kerättyä haastatteluaineistoa. On huomioitavaa, että tähän kuvaamamme esimerkit eivät edusta koko aineistoa, vaan käytetyt lainaukset toimivat lukijalle esimerkkeinä niistä tavoista, joilla kertomuksen tutkimuksen käsitteistöä ja analysointimenetelmiä on mahdollista hyödyntää hallinnon tutkimuksessa. Toiveenamme on, että tulevaisuudessa lukijat inspiroituisivat esimerkkiemme ansiosta perehtymään kertomuksen tutkimukseen ja kehittämään edelleen hallinnon tutkimusta kertomuksen tutkimuksen käsitteistön avulla.

48 Cunliffe & Coupland 2011; Eisenhardt 1989; Strauss & Corbin 1998.

Lähteet

- Bhaskar, Roy (2014) Foreword. Teoksessa Edwards, Paul, K., Joe O'Mahoney & Steve Vincent (toim.), *Studying Organizations Using Critical Realism. A Practical Guide* (p. vii). Oxford: Oxford University Press.
- Björninen, Samuli (2019) Faktat ja narratiivit: kertomustutkimuksen näkökulma postmoderniin tiedon kritiikkiin ja kertomuspuheeseen tiedekeskustelussa. *Tiede ja edistys* 4/2019: 276–297.
- Björninen, Samuli (2020) Minun tarinani, muiden narratiivit. Teoksessa Mäkelä, Maria, Samuli Björninen, Ville Hämäläinen, Laura Karttunen, Matias Nurminen, Juha Raipola & Tytti Rantanen (toim.) *Kertomuksen vaarat: kriittisiä ääniä tarinataloudessa*. Tampere: Vastapaino, 109–120.
- Björninen, Samuli, Mari Hatavara ja Maria Mäkelä (2020) Narrative as social action: a narratological approach to story, discourse and positioning in political storytelling. *International Journal of Social Research Methodology* 23:4, 437–449.
- Boje, David M. Haley, Usha C. V. & Rohny Saylor (2016) Antenarratives of Organizational Change: The Microstoria of Burger King's Storytelling in Space, Time and Strategic Context. *Human Relations* 69:2, 391–418.
- Brown, Andrew D., Patrik Stacey & Joe Nandhakumar (2008) Making Sense of Sensemaking Narratives. *Human Relations*, 61:8, 1035–1062.
- Chatman, Seymour (1978) *Story and discourse: Narrative structure in fiction and film*. Ithaca: Cornell University Press.
- Colville, Ian, Andrew D. Brown & Annie Pye (2011) Simplexity: Sensemaking, Organizing and Storytelling of Our Time. *Human Relations* 65:1, 5–15.
- Cunliffe Ann & Chris Coupland (2011) From Hero to Villain to Hero: Making Life Sensible through Embodied Narrative Sensemaking. *Human Relations* 65:1, 63–88.
- Frandsen, Sanne, Timothy Kuhn & Marianne W. Lundholt (2017) *Counter-Narratives and Organization*. New York: Routledge.
- Herman, David (2009) *Basic Elements of Narrative*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Hyvärinen, Matti (2017) Kertomushaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, Matt, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvaara, J. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.
- Hyvärinen Matti (2016) Expectations and Experientiality: Jerome Bruner's "Canonicity and Breach". *Storyworlds* 8:2, 1–25.
- Karttunen, Laura (2020) Kokemuksellinen kertomuskäsitys. Teoksessa Mäkelä, Maria, Samuli Björninen, Ville Hämäläinen, Laura Karttunen, Matias Nurminen, Juha Raipola & Tytti Rantanen (toim.) *Kertomuksen vaarat: Kriittisiä ääniä tarinataloudessa*. Tampere: Vastapaino, 55–66.
- Mäkelä, Maria (2018) Lessons from the dangers of narrative project: toward a story-critical narratology. *Tekstuaalia* 4/2018, 175–86.
- Mäkelä, Maria, Samuli Björninen, Ville Hämäläinen, Laura Karttunen, Matias Nurminen, Juha Raipola & Tytti Rantanen (toim.) (2020) *Kertomuksen vaarat: Kriittisiä ääniä tarinataloudessa*. Tampere: Vastapaino.
- Mäkelä, Maria, Samuli Björninen, Laura Karttunen, Matias Nurminen, Juha Raipola & Tytti Rantanen (2021) Dangers of Narrative: A Critical Approach to Narratives of Personal Experience in Contemporary Story Economy. *Narrative* 29:2, 139–159.
- O'Mahoney, Joe & Steve Vincent (2014) Critical Realism as an Empirical Project: A Beginner's Guide. Teoksessa Edwards, Paul K, Joe O'Mahoney & Steve Vincent

- (toim.) *Studying Organizations Using Critical Realism. A Practical Guide*. Oxford: Oxford University Press, 1–20.
- Rossi, Paula (2020) Reimagining Organisational Conflicts through the Metaphor of Music. *Knowledge Management Research and Practice* 18:1, 120–130.
- Rossi, Paula & Sanna Tuurnas (2021) Conflicts fostering understanding of value co-creation and service systems transformation in complex public service systems. *Public Management Review* 23:2, 254–275.
- Suni, Timo (2001) Kuinka formalismi tehtiin. Teoksessa Pesonen, Pekka & Timo Suni (toim.) *Venäläinen formalismi: Antologia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7–28.
- Tsoukas, Haridimos & Mary J. Hatch (2001) Complex Thinking, Complex Practice: The Case for a Narrative Approach to Organizational Complexity. *Human Relations* 54:8, 979–1013.
- Tökkäri, Virpi (2018) Fenomenologisen, hermeneuttis-fenomenologisen ja narratiivisen kokemuksen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Virtanen, I. & Toikkanen, J. (toim.) *Kokemuksen tutkimus VI: Kokemuksen käsite ja käyttö*. Rovaniemi: Lapland University Press.
- Vaara, Eero & Anne R. Pedersen (2014) Strategy and Chronotopes: A Bakhtian Perspective on the Construction of Strategy Narratives. *M@n@gement* 16:5, 593–604.
- Vaara, Eero & Janne Tienari (2011) On the Narrative Construction of Multinational Corporations: An Antenarrative Analysis of Legitimation and Resistance in a Cross-Border Merger. *Organization science* 22:2, 370–390.
- Walsh, Richard (2018) Sense and Wonder: Complexity and the Limits of Narrative Understanding. Teoksessa Walsh, Richard & Susan Stepney (toim.) *Narrating Complexity*. Cham, Sveitsi: Springer, 49–60.
- Walsh, Richard & Susan Stepney (toim) (2018) *Narrating Complexity*. Cham, Sveitsi: Springer.